RAKENNUSINVENTOINTI – HUVILAKATU 1 SETLEMENTTIKESKUS JA KAPTEENINKADUN PÄIVÄKOTI

Kaavoitusarkkitehti Anne Majaneva 7.5.2026

Huvilakatu 1, 2024.

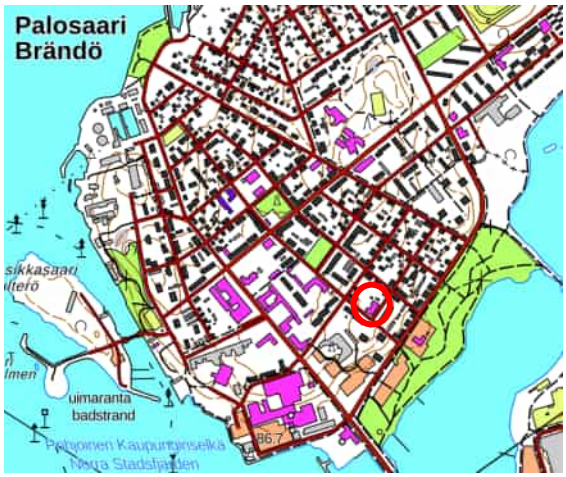

Rakennuksen sijainti MML:n karttapohjalla.

Nimi	”Filantropia”, Vaasan Setlementtikeskus ja kapteeninkadun päiväkoti
Kunta	Vaasa
Kaupunginosa	Palosaari
Kiinteistönumero	905-16-5-2
Osoite	Huvilakatu 1
Kohdetyyppi	Kokoontumisrakennukset, seura- ja kerhorakennukset Opetusrakennukset, varhaiskasvatuksen rakennukset
Rakennusten lkm	1 (tontilla myös varastorakennus 40 k-m^2, ei inventoitu)
Inventoinnin ajankohta	huhti-toukokuu 2026
Suunnitteluvuosi	1909
Suunnittelija	A.W.Stenfors
Valmistumisvuosi	1910
Laajuus	951 k-m^2
Runkomateriaali	kiviosassa tiili, siivet hirsirakenteiset
Ulkoverhous	rappaus, puuverhous
Väritys	Rapattu osa okrankeltainen, puuverhoillut osat vaaleankeltaiset, yksityiskohdat valkoiset, Setlementtikeskuksen katto vaaleanharmaa, päiväkodin katto tiilenpunainen
Kattomuoto ja -materiaali	Auma- ja harjakattojen yhdistelmä, saumapelti
Merkittävimmät muutos- ja korjaustyöt	- 1985 päiväkodin peruskorjaus ALW-ARK Andreas Waltermann, lisälämmöneristys, uusi ulko-ovi ja katos - 1996 Setlementin peruskorjaus, arkkitehti Siv Nordström, mm. inva-wc, nykyinen tilajako tältä ajalta, ulkoinen lisälämmöneristys, 2. krs 1 huone päiväkodille - 2003 iv-konehuoneet pk:n ullakolle, Mirja Kalliovaara / Talotoimi - 2011 ikkunoiden uusiminen Setlementin puolella, Ulrika Lustig / Talotoimi

Kunto	Kohtuullisen hyvässä kunnossa. Korjausvelkaa: päiväkotipuolen katto, julkisivujen paikalliset lahovauriot, kaukolämmön jakokeskus. Laajan kuntotutkimuksen tarve kauttaaltaan.

Kuvaus

Rakennus sijaitsee Huvilakadun ja Kapteeninkadun kulmauksessa. Rakennuksen keskiosa on kivirakenteinen ja kaksikerroksinen, ja sen molemmin puolin olevat siipiosat ovat hirsirakenteiset ja yksikerroksiset. Kapteeninkadun puoleinen siipi toimii ruotsinkielisenä Kapteeninkadun päiväkotina, joka on kaupungin toimintaa. Keskiosa ja pihan puoleinen siipi ovat Vaasan setlementtikeskuksen käytössä. Vaasan Setlementtiyhdistys on kaupungin omistamassa talossa vuokralla. Yhdistyksen tiloissa on sen hallinto sekä eläkeläisille ja työttömille järjestettävää toimintaa. Piha-alue toimii päiväkodin pihana.

Historia

Rakennuskokonaisuuden piirustukset laati arkkitehti A. W. Stenfors vuonna 1909. Vaasan kaupunki luovutti korvauksetta kaksi tonttia Palosaarelta kolmen yhdistyksen käyttöön sosiaalista rakentamista varten. Hankkeeseen osallistuivat Direktionen för barnklubben i Brändö, Direktionen för arbetshemmet för bettlande barn i Brändö sekä Waasan kansanopistoyhdistys, jotka toteuttivat omat toimintonsa yhteisenä rakennusprojektina yhteiselle tontille. Rakennuskokonaisuudelle annettiin nimeksi Filantropia, joka viittaa hyväntekeväisyystoimintaan.

Rakennushanke tuli vireille Vaasan kansanopistoyhdistyksen johtokunnassa maaliskuussa 1909. Hanketta rahoitettiin lahjoituksin ja avustuksin, joista merkittävä oli kuvernöörinrouva F. de Pontin 6 000 markan lahjoitus. Rakennuslupa myönnettiin elokuussa 1909, ja rakennustyöt toteutettiin pääosin talkoovoimin. Lopputarkastus pidettiin toukokuussa 1910. Talossa harjoitettiin lasten päivähoitoa (kansanlastentarha, lastenseimi ja lasten työkoti) vuoteen 1930 saakka, jolloin toiminta siirtyi kaupungin vastuulle.

Direktionen för arbetshemmet för bettlande barn i Brändö ylläpiti lasten työkotia vuosimäärärahoilla, toimintatuloilla ja lahjoitusvaroilla. Työkoti oli tarkoitettu työssäkäyvien vanhempien lapsille ja tarjosi koulupäivän jälkeistä ohjattua toimintaa sekä aterioita. Toimintaan sisältyi opetusta ja käsitöitä. Vuonna 1935 työkodissa kävi päivittäin noin 250 lasta. Vuoden 1948 kansakoululain myötä työkodin merkitys väheni, ja toiminta muutettiin myöhemmin setlementtityöksi.

Kansanlastentarhatoiminta liittyi 1800-luvun lopun teollistumisen ja hyväntekeväisyystoiminnan kasvuun. Se nähtiin osana yhteiskunnallista kasvatus- ja lastensuojelutyötä, ja lastentarhojen opettajilla oli pedagoginen koulutus. Vaasa oli edelläkävijä kansanlastentarhatoiminnassa aktiivisen kansalaistoiminnan ansiosta. Vaasan Puuvillatehdas tuki toimintaa tarjoamalla maksuttomat tilat edellyttäen, että tehdastyöläisten lapsilla oli etusija ja että toiminta oli kaksikielistä. Vuonna 1910 kun toiminta siirtyi Huvilakadulle, lastentarhassa oli 102 lasta. Päiväkodin nimi on vaihdellut, ja vuodesta 1980 lähtien se on tunnettu nimellä Kapteeninkadun päiväkoti. Nykyisin toiminta on vain ruotsinkielistä ja nimi on Kaptensgatans daghem.

Vuonna 1939 Waasan kansanopistoyhdistys luovutti osuutensa (1/3) kiinteistöstä Vaasan kaupungille. Vuonna 1969 Vaasan kaupunki lunasti Direktionen för barnklubben i Brändö–yhdistyksen osuuden (1/3). Arbetshemmetin seuraaja Vaasan Setlementtiyhdistys (perustettu v. 1948) omisti 1/3 kiinteistöstä vuoteen 1996 saakka, jolloin myi sen kaupungille.

Alkuperäisiä piirustuksia ei rakennusvalvonnan arkistosta löytynyt. Kiviosan ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevaan tulisijaan tehtiin muutoksia vuonna 1918 Stenforsin suunnitelmien mukaan. Eteläsiiven ullakolle tehtiin asuttava kamarihuone vuonna 1930 arkkitehti Carl Schoultzin piirustusten mukaan. Vuonna 1938 rakennuksen pohjoissiipeen tehtiin portaat ullakolle ja väliseinämuutoksia työkodin tiloissa E. Lantzin suunnitelmien mukaan. Työkodin siivessä on tuolloin ollut uloskäynti myös pohjoissivulta. Vuonna 1957 keskiosan 1. kerroksen keittiötiloissa tehtiin tulisijamuutos (Jerker Bjon).

Vaasan kaupunki on peruskorjannut päiväkodin tilat vuonna 1986. Sisäpihan sisäänkäyntiovi uusittiin ja sen päälle rakennettiin uusi katos. Sisätiloihin tuli muutoksia lähinnä eteis- ja wc-tiloissa. Hirsiseinät ja yläpohja lisälämmöneristettiin mineraalivillalla, seinien lämmöneristys tehtiin sisäpuolelta. Ikkunat todennäköisesti uusittiin tämän peruskorjauksen yhteydessä. Vuonna 1990 rakennettiin uusi ulkorakennus osittain vanhan tilalle.

Vuonna 1996 toteutettiin Setlementin puolen peruskorjaus arkkitehti Siv Nordströmin suunnitelmin. Nykyinen tilajako on tältä ajalta. Suunnitelmiin sisältyi mm. inva-wc, ulkoinen lisälämmöneristys ja ikkunoiden siirto ulospäin, ja molemmista kerroksista liitettiin tiloja päiväkodin käyttöön.

Vuonna 2003 asennettiin iv-konehuoneet päiväkodin ullakolle. Vuonna 2011 uusittiin ikkunat Setlementin puolella. Suunnitelmat tehtiin kaupungin Talotoimessa.

Ympäristö ja pihapiiri

Rakennus sijaitsee Palosaarella, jossa on edustettuna eri vuosikymmenten kerrostumia. Lähikortteleista löytyy edustajia 1800-luvun lopun asuinrakennuksista 2000-luvun hoivakoteihin. Palosaaren katu- ja korttelirakenne on muodostunut 1930-luvulla tehtyjen alueliitosten jälkeen. Huvilakatu 1:n korttelissa on päiväkoti- ja setlementtirakennuksen lisäksi Setlementin omistamia nuorten asuntoja (Setlementti Messi), jotka on rakennettu 1990-luvulla, sekä 1940–50-luvuilla rakennettuja pienkerrostaloja.

Tontin piha on kokonaan päiväkodin käytössä. Pihalla kasvaa suuria mäntyjä, jotka ovat tunnusomaisia Palosaarelle. Pihamaa on pääosin hiekkaa ja näkyvissä on myös avokallioita. Vanha tiilinen ulkorakennus 1900-luvun alusta sijaitsee kiinni tontin pohjoisrajassa ja osittain hieman naapuritontin puolella. Siihen kiinni rakennettu puurakenteinen ulkovarasto on 1990-luvulta.

Asemakaava

Nykyinen asemakaava on vuodelta 2016. Sen laatimisessa huomioitiin kulttuuriympäristön ja rakennusten suojelu. Huvilakatu 1 tontti on lähipalvelurakennusten korttelialue, jolla ympäristö on säilytettävä (PL/s) ja Filantropia on suojeltu (sr-5). Pihalla on lisäksi kaksi rakennusalaa ja rakennusoikeutta on 1380 k-m^2.

Ensimmäiset asemakaavat alueelle laadittiin vuosina 1901, 1908, 1929 ja 1938. Niihin oli merkitty lähinnä kadut ja tonttijaot.

Vuoden 1970 kaava (nro 386) edusti 1960-luvun uudistusaaltoa, jolloin koko Palosaari kaavoitettiin uudelleen uusien kaupunkirakentamisperiaatteiden mukaisesti. Kortteli oli jaettu kahtia sosiaalista toimintaa palvelevien rakennusten korttelikisi YS ja puoliksi puistoksi P. Nykyiset rakennukset oli ajateltu siis korvattavan uusilla, ja puistoksi kaavoitetulla osalla purettavaksi. Lisäksi Onkilahden rantaan kulkevia poikkikatuja oli esitetty osittain katkaistaviksi ja osittain muutettaviksi jalankulku- ja pyöräilykaduiksi.

Kirjalliset lähteet

Rakennusvalvonnan piirustusarkisto

Sata vuotta lasten päivähoitoa Vaasassa 1898–1998, Tuula Ahonpää ja Merja Paavola-Kinnunen

Brändö – en stadsdel med själ, Peter Ehrström

Palosaari, Onkilahden ranta, rakennushistoriallisen inventoinnin tarkistus, Pohjanmaan museo 2008

Kuntoarvio 8.12.2021, Sitowise

LIITTEET: valokuvia ja piirustuksia

Kulttuurihistorialliset arvot

Laki rakennusperinnön suojelemisesta määrittelee perusteet rakennuksen merkittävyyden arvioinnille. Perusteet ovat seuraavat:

1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);
2) historiallinen tyypillisyys alueelle (tyypillisyys);
3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);
5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus);
6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Kohteen ei tarvitse täyttää kaikkia kohtia ollakseen suojelun arvoinen.

Huvilakatu 1 arviointi em. periaatteiden mukaan:

1) **harvinaisuus**: rakennus on harvinainen säilynyt hyväntekeväisyystyölle ja -työllä tehty rakennus, jolla on myös jo ikänsä puolesta harvinaisuusarvoa.
2) **tyypillisyys**: rakennus ei edusta tyypillistä rakennustyyppiä alueella.
3) **edustavuus**: rakennuksessa on jugendin tyylipiirteitä, mutta ei ole tyypillinen jugend-rakennus.
4) **alkuperäisyys**: rakennus on edelleen alkuperäisessä tai sitä vastaavassa käytössä ja se on säilyttänyt tyylipiirteensä hyvin.
5) **historiallinen todistusvoimaisuus**: rakennus kertoo vähäosaisten perheiden auttamiseksi tehdystä hyväntekeväisyystyöstä, josta myöhemmin kehittyi yhteiskunnan ja kaupungin toimintaa. Rakennus on historiallisesti todistusvoimainen.
6) **historiallinen kerroksisuus**: rakennuksessa suoritetut muutos- ja korjaustyöt on sovitettu rakennuksen alkuperäisiin ratkaisuihin. Rakennuksessa on jonkin verran historiallista kerroksisuutta.

Rakennetun ympäristön arvottamisessa käytetään yleisesti kolmea toisiaan täydentävää kategoriaa: **rakennushistoriallista**, **historiallista** ja **maisemallista arvoa**. Nämä arvot muodostavat perustan kulttuuriympäristöjen suojelulle ja kaavoitukselle.

1) Rakennushistoriallinen arvo liittyy suoraan itse rakennukseen, sen rakenteisiin ja arkkitehtuuriin. Kohdetta leimaavat sen rakentamisajankohdalle ominaiset piirteet, rakennustapa tai tietty muutosajankohta. Rakennus edustaa hyvää tai ajalleen tyypillistä arkkitehtuurisuunnittelua. Rakennus voi olla hyvin säilynyt ja/tai rakennusteknisesti omaleimainen.
2) Historiallinen arvo kytkee rakennuksen tai alueen laajempaan historialliseen kontekstiin, tapahtumiin tai henkilöihin. Kohde kertoo menneestä toiminnasta, kuten maataloudesta, teollisuudesta tai asumisesta. Kohteessa on voinut säilyä maiseman ja rakennusten kulttuurihistoriallisia kerroksia, jotka kertovat menneisyydestä. Kohde voi olla säilynyt esimerkki tietystä ajanjaksosta.
3) Maisemallinen arvo liittyy kohteen asemaan ympäristössään ja sen visuaaliseen merkitykseen. Se voi liittyä rakennuksen merkitykseen pihapiirin tai laajemman maiseman (esim. kyläkuvan) osana, näyttävään sijaintiin (esim. tien varrella, mäellä), tai esteettisiin arvoihin, kuten puistoihin tai puutarhoihin.

Huvilakatu 1 arviointi em. arvojen mukaan:

1) **Rakennushistoriallinen arvo:** Rakennuksella on rakennushistoriallista arvoa hyvin säilyneenä 1900-luvun alun laadukkaan arkkitehtuurin edustajana.
2) **Historiallinen arvo:** Rakennuksella on merkittävää historiallista arvoa Palosaaren alueen työväen olojen parantamiseksi tehdystä hyväntekeväisyystyöstä kertovana rakennuksena.
3) **Maisemallinen arvo:** Rakennuksella on maisemallista arvoa osana Palosaaren kaupunkikuvaa.

Toimenpidesuositukset

Rakennus on edelleen suojeltava asemakaavassa.

PIIRUSTUKSET

Peruskorjaus Setlementin tiloissa v. 1996:

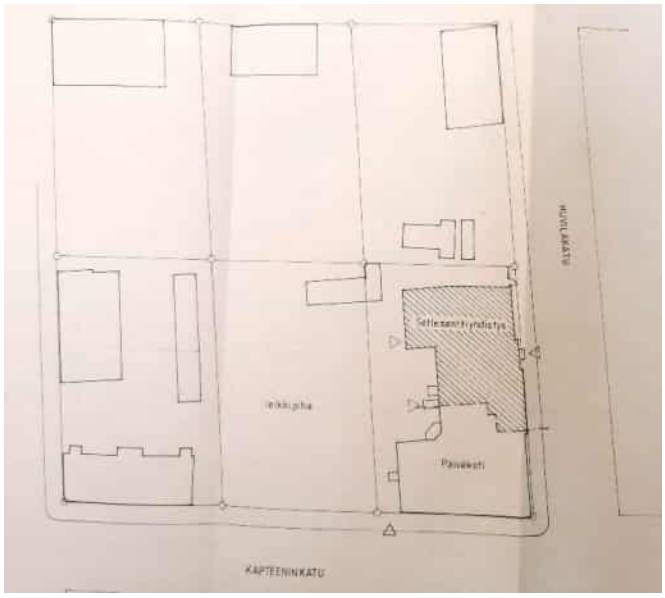

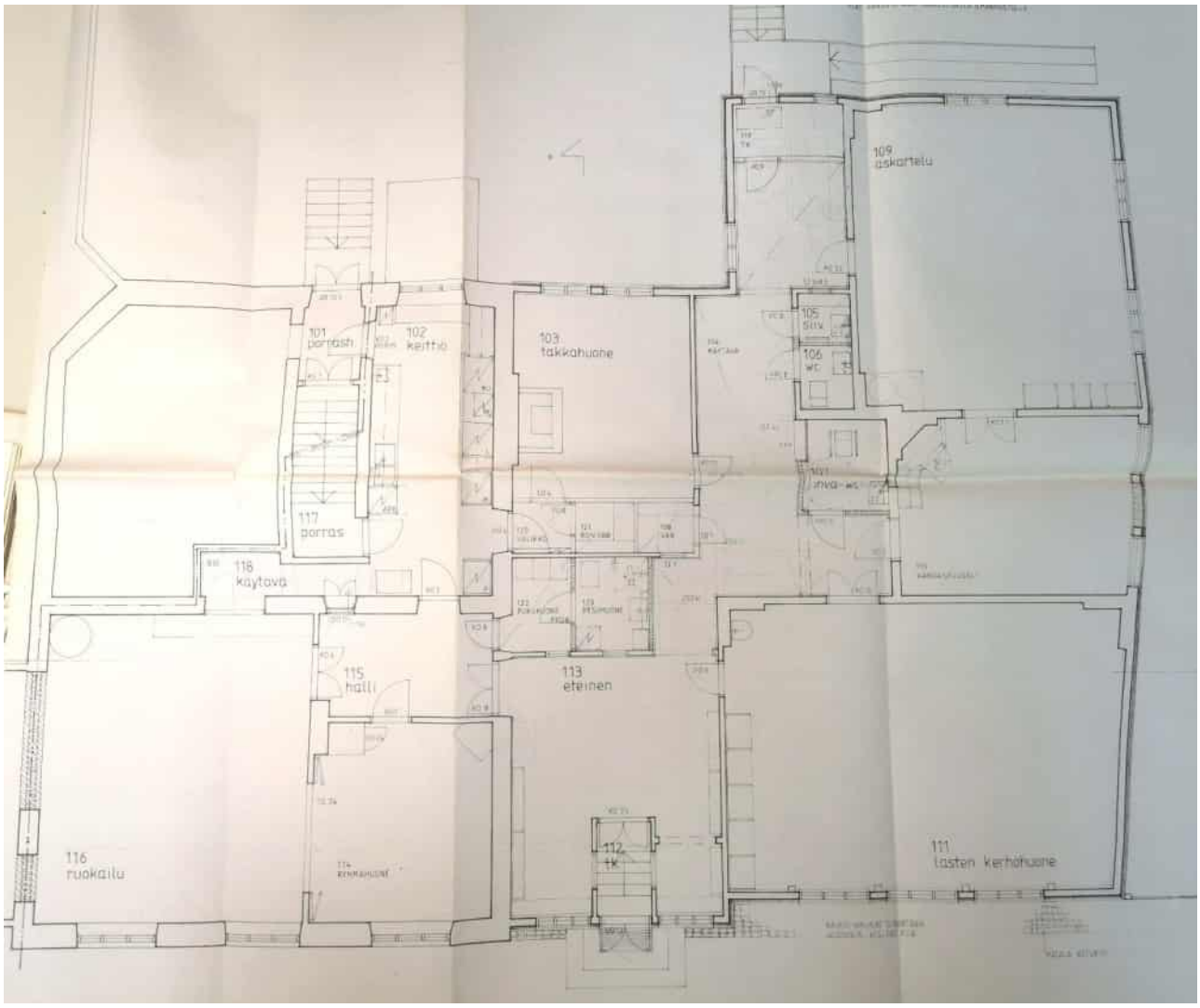

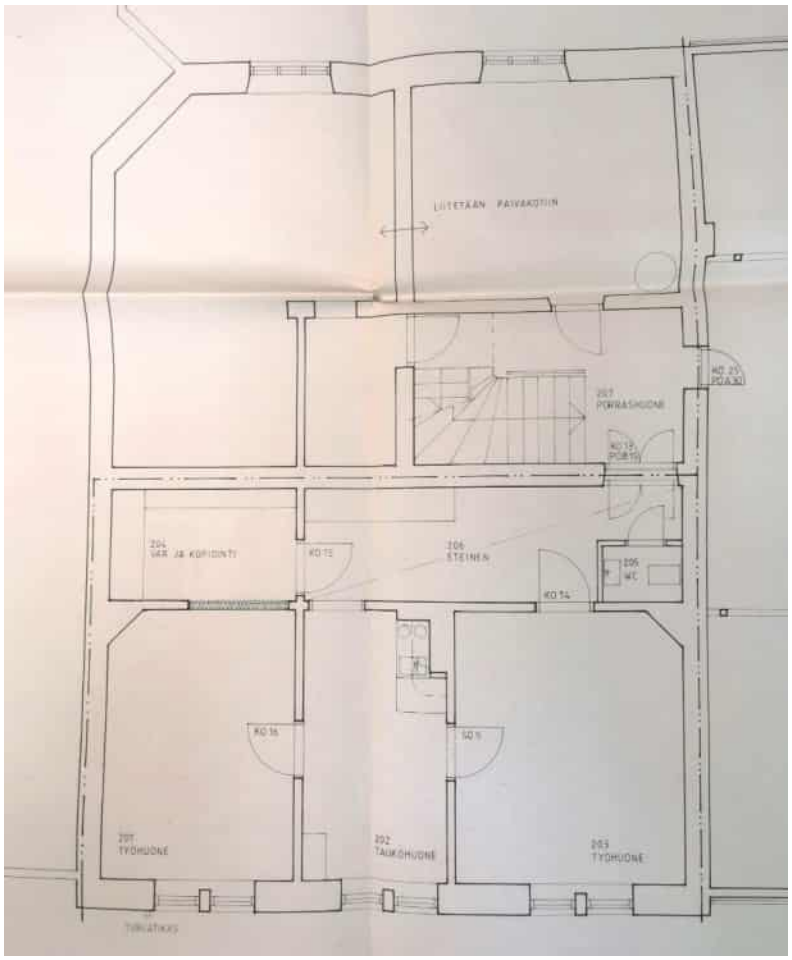
LIITETÄÄN PÄIVÄKOTIIN
207
PORRASHUONE
204
VAR. JA KOPIOINTI
KO 13
206
ETEINEN
205
WC
KO 14
KO 16
KO 15
201
TYÖHUONE
202
TAUKOHUONE
203
TYÖHUONE

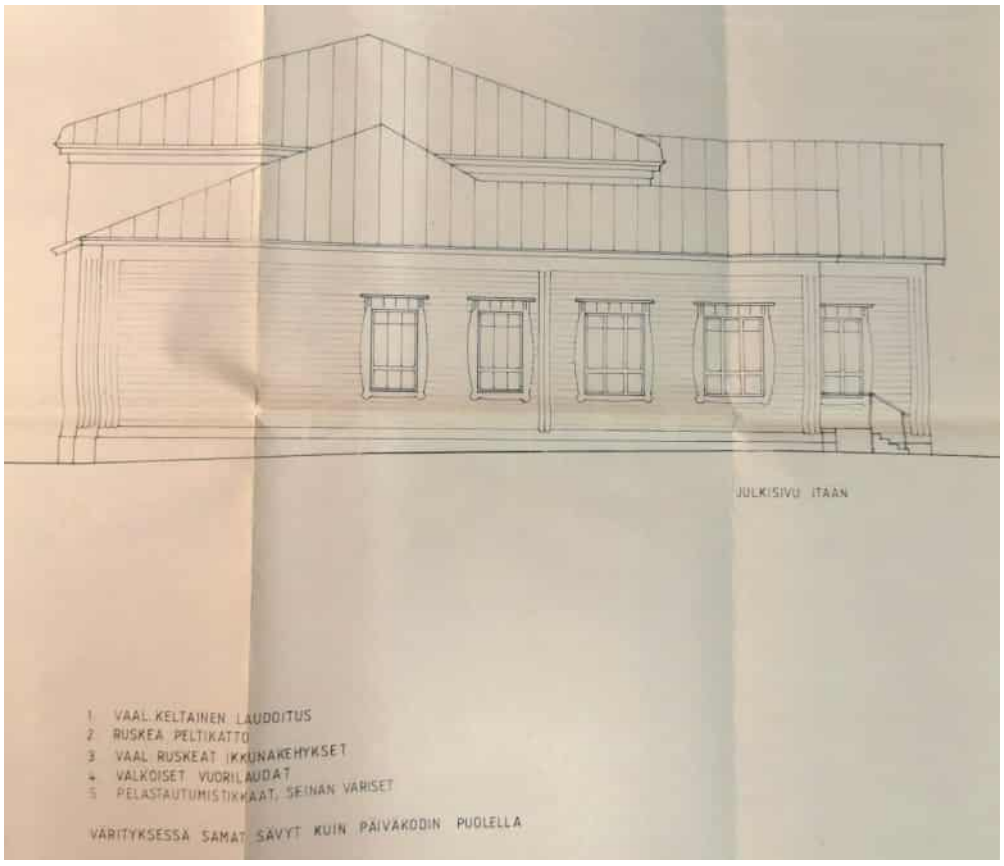
JULKISIVU ITÄÄN
1 VAAL. KELTAINEN LAUDOITUS
2 RUSKEA PELTIKATTO
3 VAAL. RUSKEAT IKKUNAKEHYKSET
4 VALKOISET VUORILAUDAT
5 PELASTAUTUMISTIKKAAT, SEINÄN VÄRISET
VÄRITYKSESSÄ SAMAT SÄVYT KUIN PÄIVÄKODIN PUOLELLA

Peruskorjaus päiväkodin tiloissa v. 1986:

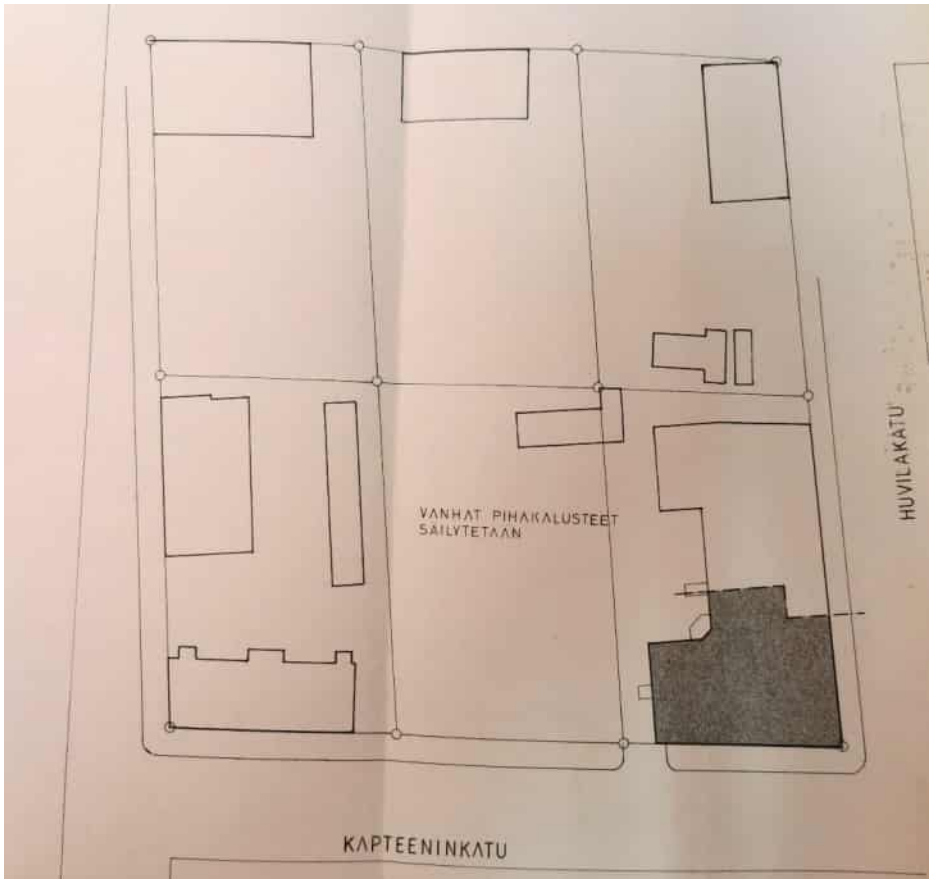

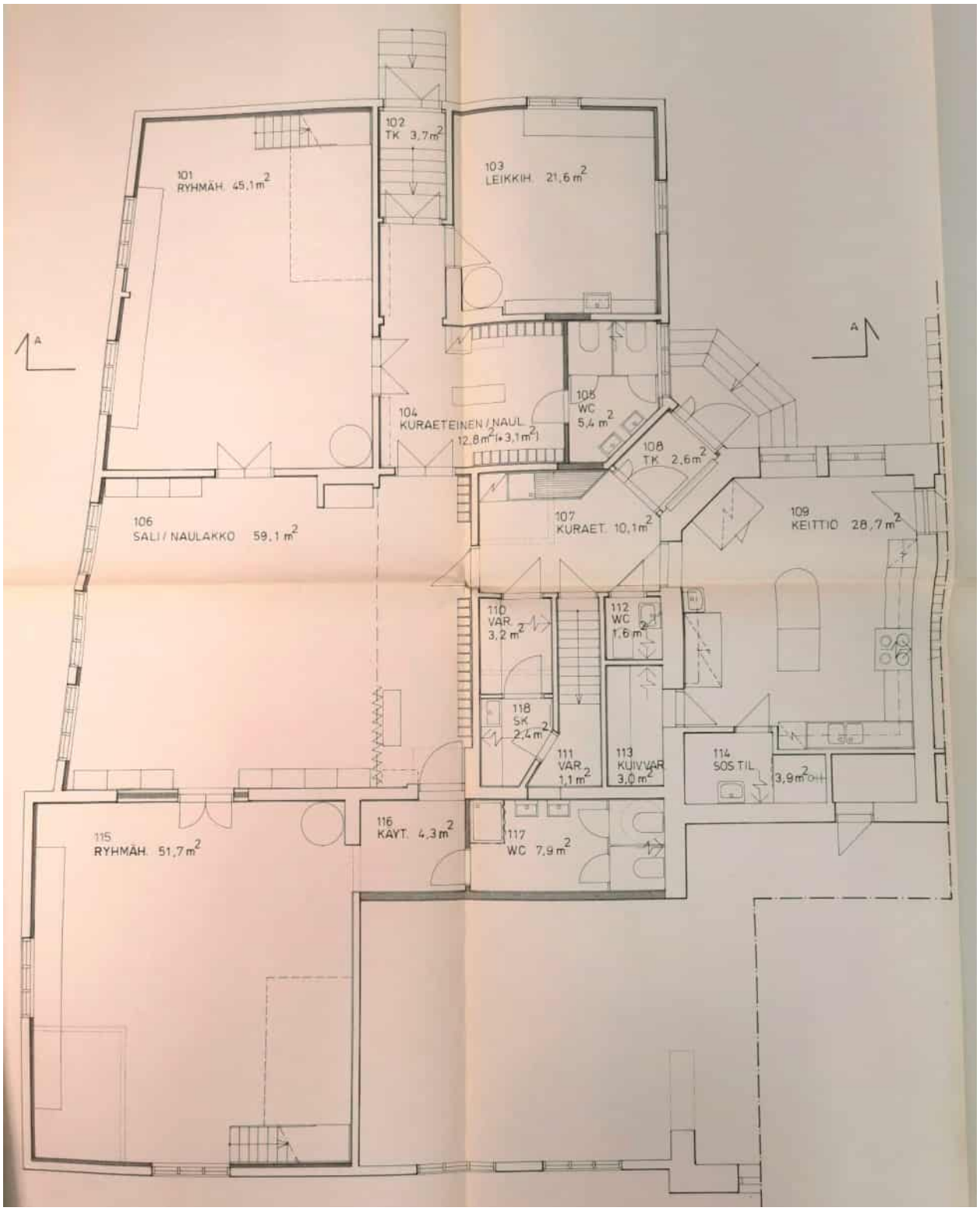
101
RYHMÄH. 45,1 m2
102
TK 3,7 m2
103
LEIKKIH. 21,6 m2
104
KURAETEINEN / NAUL.
12,8 m2 + 3,1 m2
105
WC
5,4 m2
108
TK 2,6 m2
106
SALI / NAULAKKO 59,1 m2
107
KURAET. 10,1 m2
109
KEITTIÖ 28,7 m2
110
VAR.
3,2 m2
112
WC
1,6 m2
118
SK
2,4 m2
111
VAR.
1,1 m2
113
KUIVVAR.
3,0 m2
114
SOS.TIL.
3,9 m2
115
RYHMÄH. 51,7 m2
116
KÄYT. 4,3 m2
117
WC 7,9 m2
A
A

Muutoskuvat vuodelta 1957:

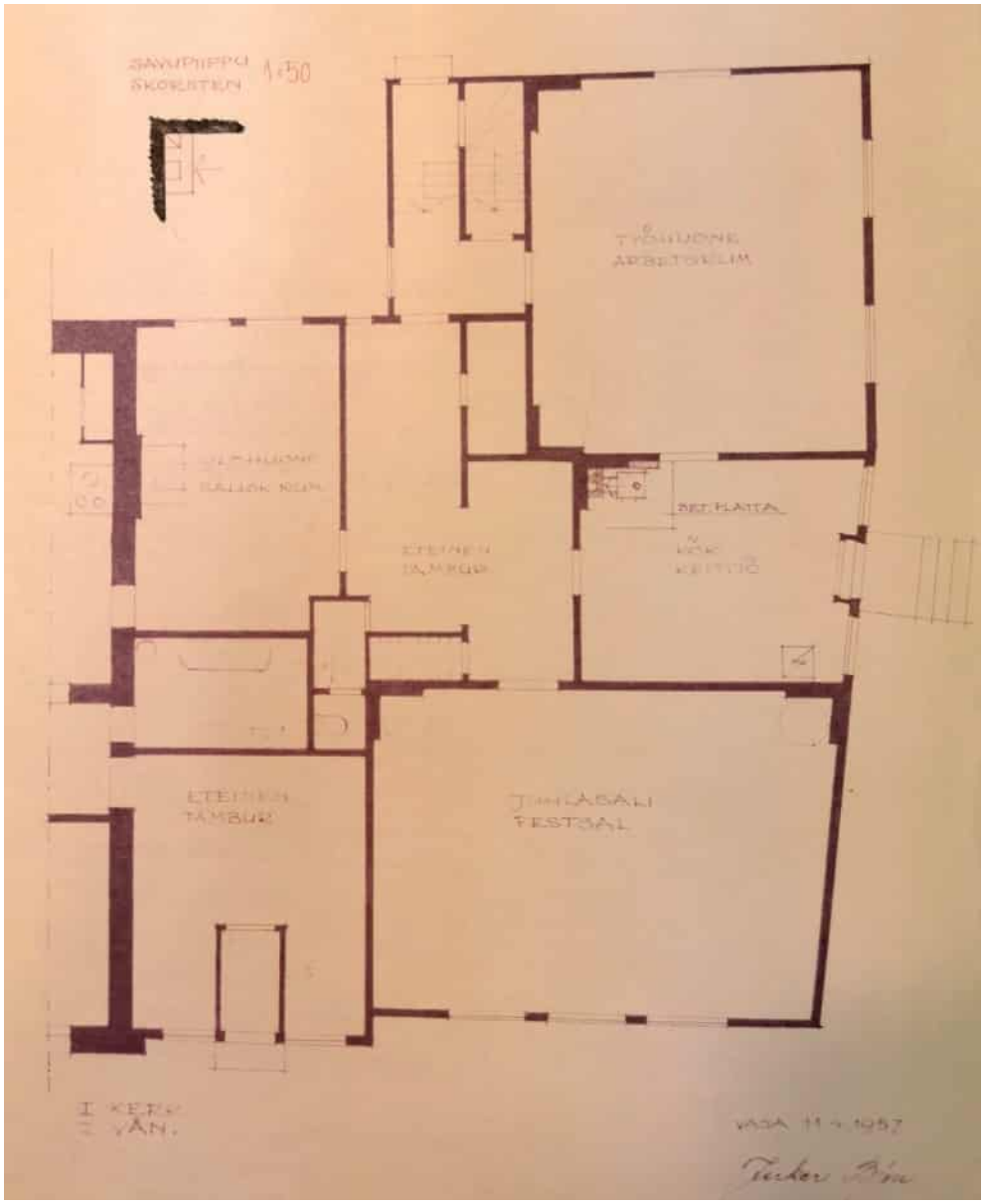

Muutoskuvat vuodelta 1938:

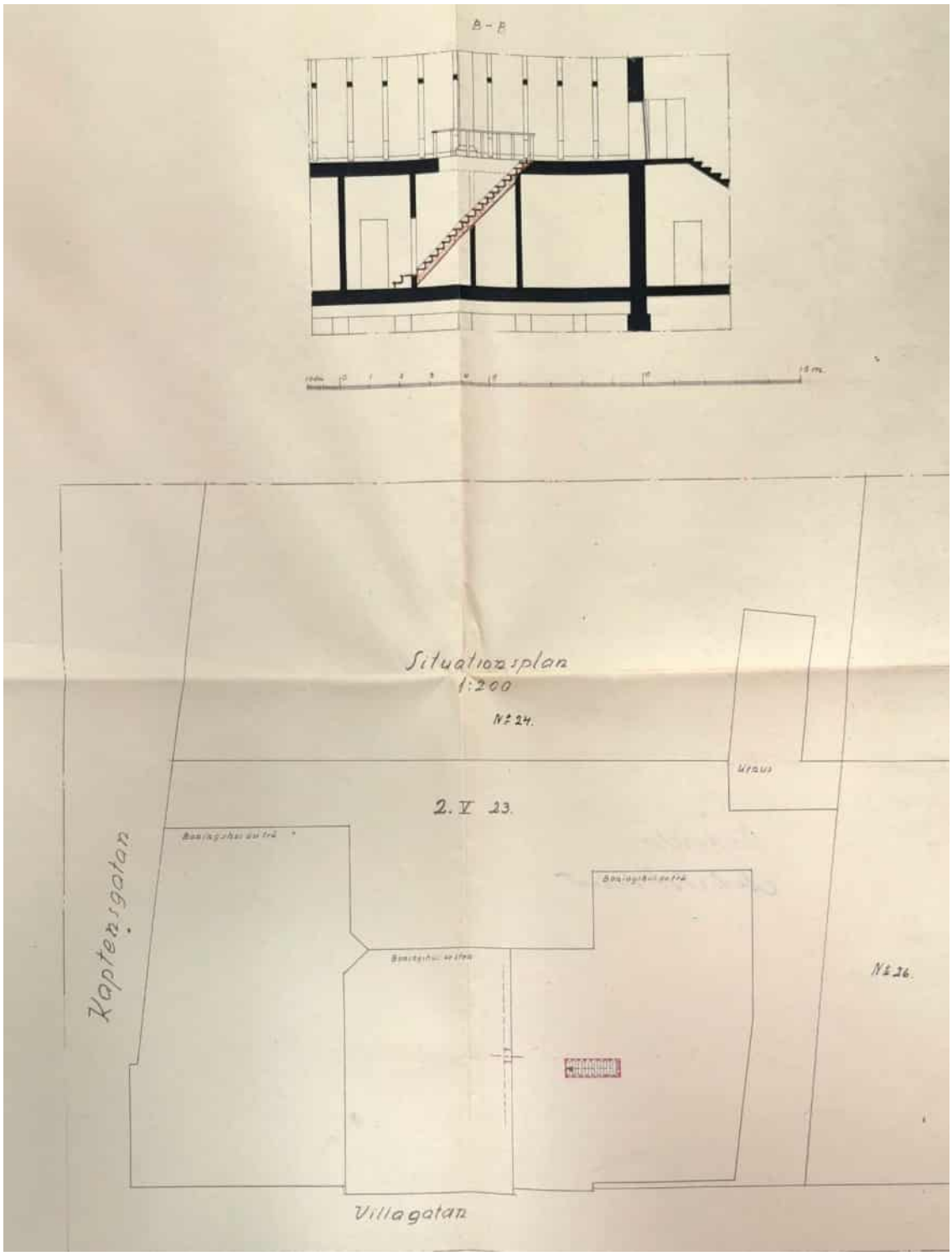

NYBYGGNAD Å TOMTEN N:XX
I II. STADSDELENS V. KVARTER
I BRANDÖ.
ÖVRE BOTTEN-PLAN.
BOTTEN-PLAN.

Muutoskuvat vuodelta 1930:

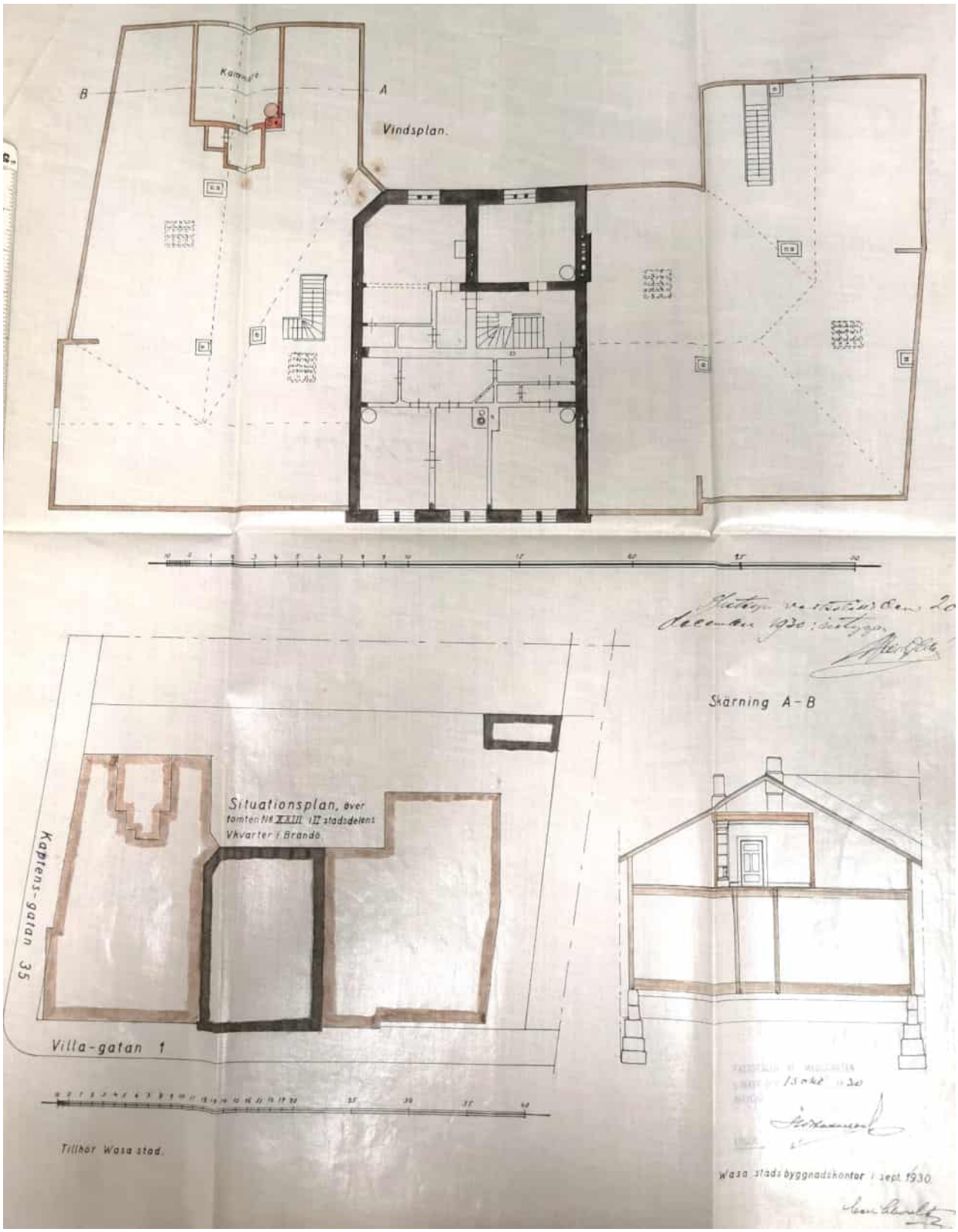

Muutoskuvat vuodelta 1918:

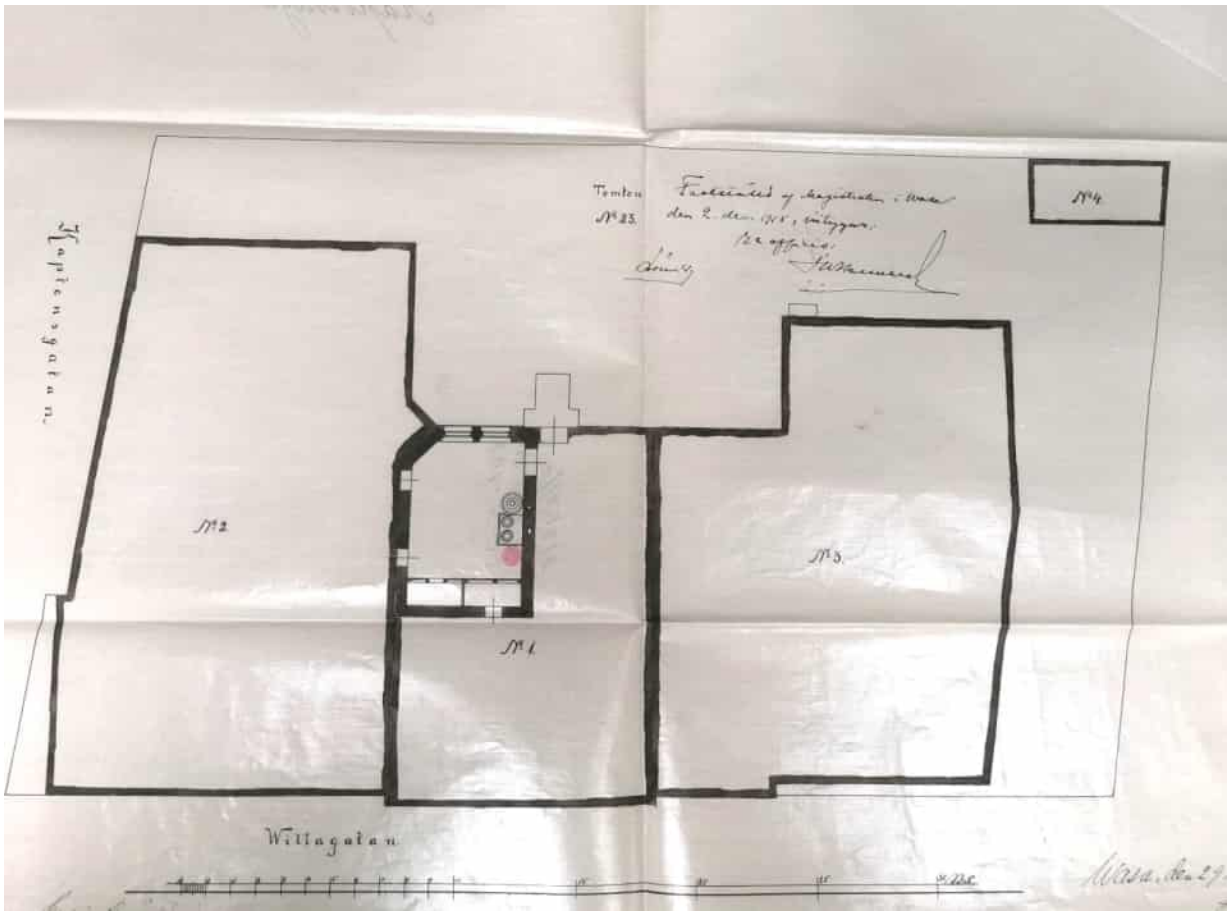

Ulkorakennus, v. 1912 (purettu):

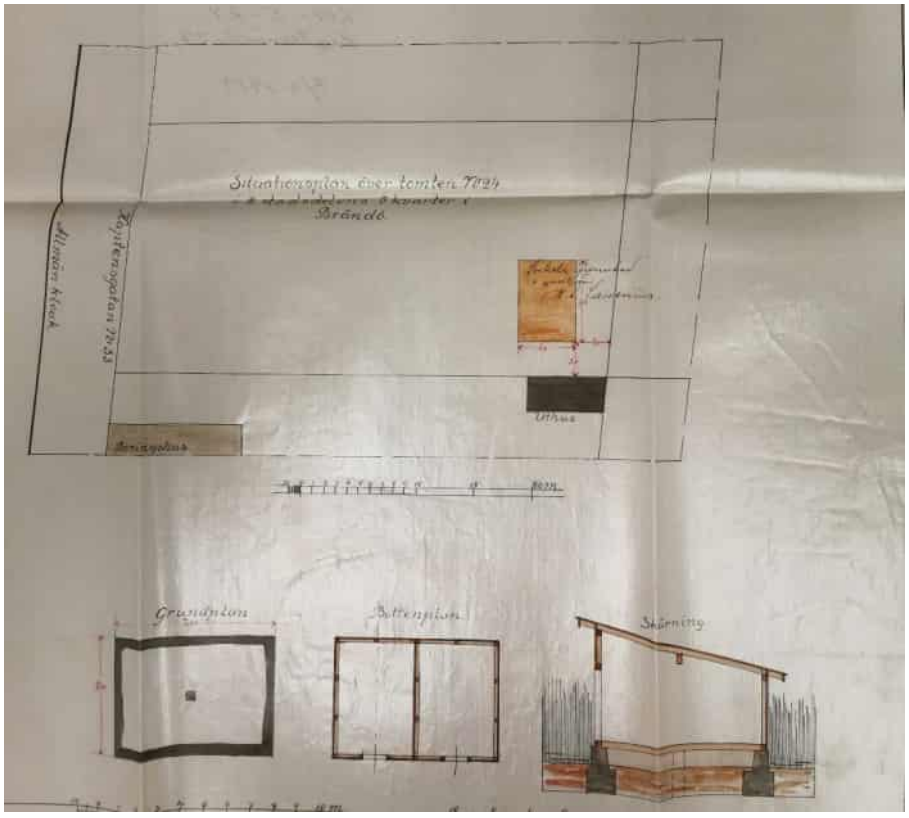

VALOKUVIA

Lastenseimi Palosaarella, Uno Finnilä. Pohjanmaan museon kuva-arkisto, finna.fi

Lastenseimi Palosaarella 1910–20-luku, Uno Finnilä. Pohjanmaan museon kuva-arkisto, finna.fi.

Kuva Vaasan Setlementtiyhdistyksen verkkosivuilta

https://www.vaasansetlementti.fi/tietoa-meista/setlementtityon-historiaa/

Valokuvat vuodelta 2024:

Ilmakuvia, Paikkatietoikkuna:

v. 1934

v. 1955

Ilmakuvia, Vaasan kaupunki:

v. 1972

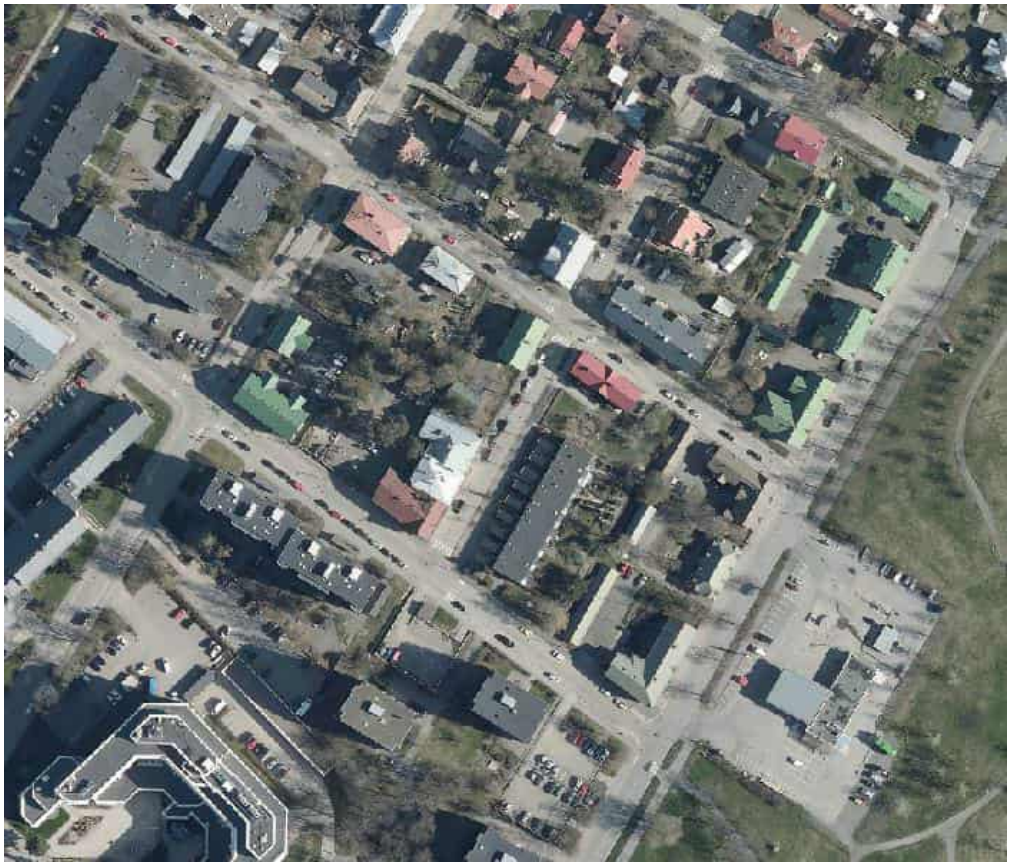

v. 2020